

Dokumentin sisältö

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2017 - 2021

- 1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi
- 2 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi
- 3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA 2021 - 2025

- 4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset
- 5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat
- 6 Hyvinvointisuunnitelma

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

- 7 Suunnitelman laatijat
- 8 Suunnitelman hyväksyminen

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2017 - 2021

Pälkäneen kunnan Hyvinvointikertomus 2021–2025 linjaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen painopisteet ja tavoitteet Pälkäneellä. Hyvinvointikertomus on strateginen asiakirja suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja raportoinnin työvälineeksi. Tavoitteena käynnissä olevalla valtuustokaudella on, että kunnan strategian, talousarvion ja hyvinvointisuunnitelman tavoitteet saadaan mahdollisimman yhteneviksi. Hyvinvointikertomus koostuu nykytilakuvauksen lisäksi valtuustokauden 2017-2021 arvioinnista.

Kertomuksen lopussa luetellaan hyvinvoinnin ja turvallisuuden suunnitelmat kaudelle 2021–2025. Hyvinvoinnin johtaminen Pälkäneen kunnassa on tietoista voimavarojen kohdentamista kuntalaisten hyvinvointiin ja terveyteen. Hyvinvointia tarkastellaan käsitteen laajassa merkityksessä, ei vain sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta. Kuntaliiton mukaan kuntalaisen hyvinvoinnin edistäminen on kuntien tärkein tehtävä, joka on kirjattu kuntalakiin (1 §).

Hyvinvointi merkitsee jokaiselle kuntalaiselle erilaisia asioita. Kunnan laaja tehtäväkenttä takaa kuitenkin monipuolisen alustan, jolla asukkaiden hyvinvointia edistetään. Kuntien tehtävät eivät ole vain erillisiä palveluita kuntalaisille, vaan kunnat luovat asukkailla toimivia arjen ratkaisuja ja sujuvan elämän edellytyksiä. Näin mahdollistetaan erilaisista lähtökohdista tuleville ihmisille samanlaiset mahdollisuudet hyvään elämään.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin tulee näyttöön vuoden 2023 alusta. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen. Lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella: toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määrääjain, eivätkä ne tule olemaan aina samoja.

Prosessi-indikaattorit mittaavat nykytilannetta. Ne liittyvät peruskoulujen toimintaan, liikunnan edistämiseen sekä kuntajohdon toimintaan hyvinvoinnin edistämiseksi. Niillä haetaan vastausta kysymykseen ”*Minkälaista kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ on*”.

Tulosindikaattorit puolestaan mittaavat muutosta väestössä. Niillä haetaan vastausta kysymykseen ”*Minkälaisia muutoksia kunnan asukkaiden terveydessä ja hyvinvoinnissa on tapahtunut viimeisten kahden vuoden aikana*”.

Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden erotus kuvaamaan tapahtunutta muutosta. Jos jonkin indikaattorin arvo on jo tavoitetilanteessa, saa kunta sen osalta maksimipisteet.

Hyvinvointikertomuksen laadinnan aikaan käytettävissä ovat HYTE-kertoimen tuoreet tulokset vuodelta 2020. HYTE-kerroin koko Pirkanmaalle oli 54,4. Kyseisen vuoden tiedoilla Pälkäneelle laskettu HYTE-kerroin valtionvarainministeriön kunnan peruspalveluiden valtionosuuden 2023 ennakkolisessä laskelmassa on 18,86€/asukas.

Vuoden 2023 alusta sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen myötä sote-palvelut siirtyvät maakunnallisten hyvinvointialueiden hoidettavaksi. Uudistuksessa siirretään sosiaali- ja terveydenhuollon painopiste peruspalveluihin ja varhaiseen ongelmien ehkäisyyn. Tavoitteena on

myös nopeuttaa hoitoon pääsyä. Kunnat vastaavat edelleen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä. Varhaiskasvatus, perusopetus, liikunta ja kulttuuri pysyvät jatkossakin kunnilla. Uudistuksessa kunnilla säilyy keskeisesti vastuu väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Tässä työssä huomioidaan keskeiset alueelliset tarpeet ja erityispiirteet.

VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2017 - 2021:

Pälkäneellä on vuodesta 2014 toiminut hyvinvointiryhmä, jossa jäseninä on kattavasti kunnan eri toimialojen edustajia, mutta myös keskeisten sidosryhmien edustajat. Pälkäneen kunta siirsi hyvinvoinnin koordinaation vuonna 2016 yleishallintoon. Vuonna 2022 hyvinvoinnin koordinaatio siirrettiin sivistyspalveluille. Hyvinvointityön onnistumisen edellytyksenä on poikkihallinnollinen yhteistyö.

Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä voidaan mitata myös esimerkiksi TEAviisarin avulla, joka on työväline kunnille ja kouluille kuvaamaan terveyden edistämisen aktiivisuutta eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Terveyden edistämisen aktiivisuutta mitataan joka toinen vuosi TEA-viisarissa seuraavilla toimialueilla: perusterveydenhuolto, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, liikunta, kuntajohto ja ikääntyneiden palvelut. TEA-viisaria varten kerätyt tiedot pisteytetään toiminnan laadun mukaan. Kuntien terveydenedistämisen aktiivisuuden tulokset ilmoitetaan työkalussa pistemäärän 0-100 välillä. Lisätiedot kyselylomakkeiden sisällöistä ja TEA-viisarista yleensä www.teaviisari.fi

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Pälkäneen kunnan asukkaiden hyvinvoinnin nykytilan kartoitus on tehty indikaattoritiedon perusteella. Indikaattoritietona on käytetty Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen kunnille koostamaa minimitietosisältöä sekä laajempaa indikaattoritietoa muun muassa kouluterveyskyselyn osalta. Nämä indikaattorit on asetettu seurattavaksi myös tulevassa suunnitelmassa. Vertailukuntina ovat aiemman hyvinvointikertomuksen tapaan Kangasala, Orivesi, Hämeenkyrö, Parkano, sekä Pirkanmaa.

2 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Hyvinvointisuunnitelman 2017-2020 toteutumisen arviointi

Painopiste 1 Hyvinvointia edistävä ympäristö ja kuntalaisten tukeminen omaehtoisessa terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtimisessa.

Toteutumisen arviointi:

Tavoite 1: Taataan hyvät puitteet liikunnan harrastamiselle ja arkiliikunnalle

Lähiliikuntapuisto valmistunut ja otettu käyttöön. Skeittipuistossa on järjestetty avajaistapahtuma, jossa on samalla ollut tarjolla erilaisia aktiviteetteja nuorille.

Matalan kynnyksen liikuntavuoroja järjestetty, mutta ne on lopetettu vähäisen käyttöasteen johdosta. Mielekästä liikunnan -iloa hankkeen kautta tarjottiin työttömille ja osatyökykyisille maksuton höntsyliikuntaryhmä.

Tavoite 2: Edistetään terveellisiä elintapoja

Pälkäneen varhaiskasvatus on ollut mukana hankkeessa "liikkuva varhaiskasvatus". Hankkeen avulla

liikunnan määrää on toiminnassa lisätty ja sen merkitystä on korostettu. Koko perheelle on järjestetty yhteistä toimintaa mm. parkourin merkeissä.

Pälkäneen koulut ovat osallistuneet Liikkuva koulu -hankkeeseen.

Ulkoilureittejä on lisätty, ja huolehdittu reittien kunnossapidosta. Uusia ulkoilureittejä on suunnitteilla. Viheralueiden, puistojen ja leikkikenttien hoitoon panostetaan, jotta kuntalaiset viihtyvät ulkona.

Voimaa ruoasta - teemaviikko yhteistoiminta-alueen asiakkaille 3.-9.2.2020 toteutettu yhteistyössä hyvinvointikoordinaattorin kanssa. Viikon tavoitteena oli pitää ikääntyvien ravitsemukseen liittyviä asioita esillä, herättää keskustelua aiheesta ja viettää aikaa yhdessä ruoan parissa.

Ruokalistasuunnittelussa huomioitiin ikääntyneiden lempiruokia, lisäksi jokaisen asukkaan läheinen/omainen sai tulla yhtenä päivänä nauttimaan ruoan maksutta ikääntyneen kanssa.

Lisäksi Gery ry:n esitteitä vietiin hyvinvointikoordinaattorin toimesta ainakin palvelukeskus Kukkiakodon osastoille, palvelutalo Kanervaan sekä kirjastoihin. Kirjastonhoitajat nostivat myös esille ikääntyneiden ravitsemukseen liittyvää kirjallisuutta.

6.2.2017 Ruokapalvelut järjesti Syödään yhdessä - keskustelutilaisuuden lasten ja nuorten ruokailusta kaikille aiheesta kiinnostuneille. Aiheesta olivat ruoka- ja siivouspalvelupäällikön sekä ruokapalveluesimiesten lisäksi pitämässä asiantuntijapuheenvuoroja ravitsemussuunnittelija, lastenneuvolan terveydenhoitaja, suuhygienisti sekä hyvinvointikoordinaattori. Aiheita olivat: Koululaisten uusien ravitsemussuosittelusten pääpiirteet, Sapere-menetelmä päivähoitossa, uudistukset lasten välipalalistalla, lasten terveydenalan ammattilaisen näkemyksiä siitä, miltä lapsiperheiden arki näyttää Pälkäneellä ravitsemusnäkökulmasta katsottuna; ilon ja huolenaiheet. Iltapäivään osallistui henkilöstöä eri toimialoilta, kuntalaisia: lasten läheisiä ja vanhempia.

Erilaisissa yhteistyöryhmissä, kuten yhteisöllisessä oppilashuollon palaverissa on ollut mukana keskustelemassa oppilaita eri luokilta.

Ruokalistasuunnittelussa huomioitu erilaiset juhla-, teema- ja kausiruokat. Esim. Koulumaitopäivän tarkoitus on kertoa maidon merkityksestä lasten ravitsemuksessa. Koulumaitopäivä edistää lasten ja nuorten hyvinvointia ja terveellisiä elämäntapoja. Sadonkorjuupäivänä maistellaan monipuolisesti erilaisia kotimaisia kasviksia, juureksia ja marjoja, VILKAS-viikon ruokalista koostuu kotimaisista vastuullisesti tuotetuista raaka-aineista ja ravitsemussuositukset täyttävistä ruoista. Lisäksi on järjestetty eri ikäryhmille omia toiveruokapäiviä.

Viime kauden 2017-2020 yhteisiä ravitsemustoimintoja olivat (tiedot ravitsemussuunnittelijalta):

- Sapere-ruokakasvatusmenetelmän käyttöönottokoulutus (Pälkäneen varhaiskasvatus kutsuttiin mukaan): tavoitteena pedagoginen, lapsilähtöinen ruokakasvatus, jonka tuloksena lapsista tulee rohkeita maistajia ja monipuolista ruokaa syöviä aikuisia
- Syödään ja opitaan yhdessä -kouluruokasuosituskoulutus 2017 (Kangasala ja Pälkäne yhteinen) - Pälkäneen ruokapalvelun edustajat ja hyvinvointikoordinaattori osallistuivat > tavoite: uusien kouluruokasuositusten jalkauttaminen
- Ruokapalvelun yhteistyö Kangasalan ravitsemussuunnittelijan kanssa: erityisruokavaliokäytäntöjen hiominen, henkilöstön koulutus
- Hyviä asioita lapsen arkeen -haastekampanja 2017 alkaen (terveydenhoitajat, suun terveyspalvelut, ravitsemussuunnittelija) - markkinoitiin Kangasalla ja Pälkäneellä > tavoite: lasten hyvän ravitsemuksen edistäminen laajasti eri toimijoiden taholta arkikäytännöissä

- Lehtiartikkelit Sydän-Häme mm:

- Ruokailo on jaettuna paras (Pälkäneen Syödään yhdessä - ammattilais- ja yleisötilaisuus), Sydän-Häme 15.2.2017

- Kouluruokasuositusten uutisointi 2017

- Harhala karkittomaksi kouluksi, Sydän-Häme 11/2017

- Kiertävä suolanäyttely Pälkäneen terveysasemalla 2018

- Voimaa ruuasta -teemaviikko Kangasalla ja Pälkäneellä 2020-2021, kiertävä näyttely ja aineistoa jaossa

Tavoite 3: Tuetaan ikäihmisten ja muiden tuen tarpeessa olevien toimintakykyä

Seuraavat on poimittu Kangasalan laajasta hyvinvointikertomuksesta 2021-2025:

-Kotikuntoutuksen, arkikuntoutuksen ja kotihoidon arviointitiimin toiminnan lisääntyminen ja vahvistaminen ovat tukeneet ikäihmisten kotona selviytymistä ja lisännyt elämänlaatua.

-Asiakasohjauksen ja neuvonnan vahvistaminen ja palveluohjaus (Ikäneuvohanke) ovat lisänneet oikea-aikuisuutta palvelujen piiriin hakeutumiseen, vähentänyt palvelujen kuormitusta ja lisännyt asiakastytyvyyttä.

-Ikäihmisten palvelujen viikottaiset esittely- ja ohjaustilanteet on toteutettu Kangasala-infossa.

-Ikäihmisten nettisivuja on kehitetty tukemaan ennaltaehkäiseviä toimia ja palveluja esiin nostaan. Järjestöt ja yhteistyötahot lisätään sivuille vielä mukaan jatkossa.

-Lähtörityö on vakiintunut.

-Hoitosuunnitelmia on laadittu aktiivisesti. Tämä on lisännyt palvelun laatua ja oikea-aikuisuutta, (RAIN käyttö/ toimintakykymittari.

-Hyvän hoidon laatumittarit on otettu käyttöön.

Tavoite 4: Edistetään turvallisuutta

Kouluissa järjestetään liikennekasvatusta.

Katupäivystystä nuorten vapaaviettopaikkojen ympäristössä on toteutettu säännöllisesti ja tietoon tulleisiin häiriöilmoituksiin on puututtu nuorisotyön keinoin. Nuorille on järjestetty päihdeasennekasvatusta ja päihdeetöntä vapaa-ajantoimintaa.

Kameravalvonta kunnan liikuntapaikalla on vähentänyt ilkivaltaa, ja häiriökäyttäytymistä.

Katuvalaistusta on uusittu energiatehokkaammilla valaisimilla, vuonna 2021 asennettiin 200 lamppua.

Painopiste 2 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen

Tavoite 1: Osallisuuden vahvistaminen

Sivistyspalvelut, koulut

Kostianvirran yhtenäiskoulussa (ennen Kostian koulu ja Pälkäneen yhteiskoulu) toimii oppilaskunnan hallitus sekä ylä- että alakoulujen puolella. Oppilaskunnan hallitus on mukana kehittämässä koulun toimintaa ja järjestämässä erilaisia tapahtumia ja tempauksia sekä oppilaskyselyjä. Yläkoulun puolella oppilaskunnan hallitus vaikuttaa myös valitsemalla vuosittaisen päivätyökeräyskohteen. Vuonna 2020 koronaviruepidemian vuoksi tapahtumat jäivät toteutumatta koko vuoden ajalta.

Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä on ollut Kostian koulun ja Pälkäneen yhteiskoulun yhteinen jo syksystä 2020 eli ennen kuin koulut yhdistyivät yhtenäiskouluksi. Yhteisöllistä oppilashuoltoryhmää johtaa apulaisrehtori Tarja Mikkola ja se kokoontuu vuoroviikoin käsittelemään ala- ja yläkoulun asioita. Kaikille oppilaille tehtiin myös kysely yhtenäiskoulu-uudistukseen liittyen, jotta saataisiin kerättyä tietoa mahdollisista oppilaita huolettavista asioista.

Kostianvirran yhtenäiskoulun osalta tavoitteeseen on päästy siinä mielessä, että mahdollisuuksia vaikuttamiseen on ollut ja he ovat päässeet ideoimaan ja toteuttamaan monenlaisia tempauksia. Varsinaiseen päätöksentekoon heitä tulisi kuitenkin aktivoida enemmän.

Koulujen yhteisölliset oppilashuoltoryhmät pitävät syksyisin oppilashuollon suunnittelupäivän, jonka aikana käydään läpi lukuvuoden oppilashuollolliset teemat ja tavoitteet yhdessä oppilashuoltohenkilöstön kanssa ja tehdään valmiiksi vuosikello. Samalla päivitetään oppilashuoltosuunnitelma ja muista tärkeitä toimintaan liittyviä malleja. Oppilashuoltotyössä suuri vahvuus on ollut siinä, että koulukuraattori ja koulupsykologi tuntevat koulut ja sen toiminnan pitkältä ajalta ja pystyvät olemaan mukana koulun arjessa.

Jatkossa on panostettava siihen, että psykologin ja koulukuraattorin palvelut pysyvät entisellä tasolla. Myös kouluterveydenhuolto pitäisi saada jälleen sellaiselle tasolle, että kouluterveydenhoitaja on tavoitettavissa matalalla kynnyksellä koululasten arjessa.

Sosiaalisen median turvallisesta käytöstä on keskusteltu oppilaiden kanssa eri oppitunneilla sekä koulukuraattorin ja koulupsykologin pitämässä opetustuokioissa sekä käsitelty vanhempainilloissa. Tavoitteeseen on päästy kaikkien koulujen osalta.

Kunnassa on käynnistetty nepsy- toiminta johon sisältyy lapsille ja nuorille tarjottava ratkaisukeskeinen nepsy-valmennus sekä nepsy-välinelainaamo pääkirjastossa. Valmennukselle on ollut kysyntää, ja lapsia on ohjaustunut valmennuksiin sekä oma-aloitteisesti että ohjatusti.

Tuen kolmiportaisuus toteutuu kouluissa lain mukaan ja opettajat tunnistavat tuen tarpeen hyvin. Yksittäisen oppilaan asioissa on kutsuttu koolle tarvittaessa oppilashuoltolain mukainen moniammatillinen asiantuntijaryhmä.

Sivistysosastolta osallistuttiin paikalliseen LAPE- ryhmään ja ryhmän toiminnan suunnitteluun.

Kouluilla on ollut vuosittain kirjavinkkauksia ja oppilasryhmät ovat vierailleet kirjastossa säännöllisesti.

Starttipajalla työttömiä nuoria on ohjattu onnistuneesti eteenpäin. Tätä voidaan mitata työllisyysluvuilla ja aktiivointiasteilla.

Nuorten vaikuttamis-sivusto kukkakiekuu.fi on kehitetty ja toiminnassa. Sivuston käyttäjämäärää on pyritty lisäämään esimerkiksi erilaisten tempausten avulla.

Etsivä nuorisotyö ja starttipajatoiminta ovat siirtyneet kunnan vakituisiksi työmuodoiksi. Toimintaa on kehitetty jatkuvasti nuorten tarpeita paremmin palvelemaan suuntaan.

Yhtenäiskoulussa kaikille oppilaille tehtiin myös kysely yhtenäiskoulu-uudistukseen liittyen, jotta

saataisiin kerättyä tietoa mahdollisista oppilaita huolettavista asioista. Kostianvirran yhtenäiskoulun osalta tavoitteeseen on päästy siinä mielessä, että mahdollisuuksia vaikuttamiseen on ollut ja he ovat päässeet ideoimaan ja toteuttamaan monenlaisia tempauksia. Varsinaiseen päätöksentekoon heitä tulisi kuitenkin aktivoida enemmän.

Vahva oppilaskuntatoiminta, jota ohjaa vastuulliset opettajat.

Tavoite 2: Varhaisen tuen ja ennaltaehkäisevän työn kehittäminen lasten ja nuorten kasvuympäristössä

Henkilöstö on saanut koulutusta nuorten kohtaamiseen ja vaikeista asioista keskustelemiseen. Esimerkiksi koulunsa keskeyttäneisiin ja työttömiin nuoriin on pyritty ottamaan yhteyttä mahdollisimman pian ja varmistamaan heidän pääsynsä oikeiden palveluiden piiriin.

Suunnitelmallinen yhteisöllisen oppilashuoltotyön vahvistaminen, mm. koulutuksilla, ja toiminnan säännöllisyyden varmistaminen vuosikellolla.

Yhteistyö Kangasalan kaupungin sosiaali- ja terveystalvelujen kanssa ei ole toteutunut koulujen näkökulmasta toivotulla tavalla. Oppilashuollon ohjausryhmässä ei ole ollut Kangasalan kaupungin edustusta. Kangasalan kaupungilta ei ole saatu toivottua panostusta ennaltaehkäisevään hyvinvointityöhön.

Tavoite 3: Varmistetaan toimivat palvelut

Varhaiskasvatuksessa henkilöstön vaihtuvuus on ollut aika ajoin suurta. Erityisesti varhaiskasvatuksen opettajien saatavuus Pälkäneelle on ollut hyvin haasteellista, kun vakituisia opettajia on siirtynyt lähikuntien palvelukseen tai hakeutuneet muille aloille.

Kouluterveydenhuollon palveluissa on ollut katkoksia, joista ei ole tiedotettu. Palvelu pitäisi saada sellaiselle tasolle, että kouluterveydenhoitaja on tavoitettavissa matalalla kynnyksellä koululaisten arjessa.

Tavoite 4: Harrastusten tukeminen ja ohjaaminen

Lähiliikuntapuisto ja skeittipuisto on valmis.

Vapaaoppilaspaikat Valkeakoski-opistolla eivät toteutuneet, siellä ei ole käytössä vapaaoppilaspaikkoja, ja käytännön saaminen vain yhteen opiston sopimuskuntaan ei ole mahdollista. Työtön tai takuueläkettä saava kuntalainen voi kuitenkin opiskella ilmaiseksi yhdellä kurssilla lukuvuoden aikana.

Lapsille on varhaiskasvatuksen piirissä järjestetty erilaisia tapahtumia ja tilaisuuksia. Näitä ovat mm. teatteri, liikunta, musiikkiesitykset, retket yms. Monesti tilaisuudet ovat olleet interaktiivisia ja lapset ovat tuottaneet esityksiä, taidenäyttelyitä itsekin.

Kostianvirran yhtenäiskoulu osallistuu Liikkuva koulu-ohjelmaan.

Kaikilla kouluilla on kerhotoimintaa, toiminta perustuu oppilaiden toiveisiin.

Painopiste 3 Osallisuuden lisääminen ja aktiivisen arjen rakentaminen yhdessä

Tavoite 1: Edistetään yhteistyötä paikallisten yhteisöjen ja kuntalaisten kanssa

Vuonna 2018 järjestettiin Kostia Areenalla Vapaalla Pälkäneellä -messut, joissa yli 40 eri yhdistystä tai muuta toimijaa sai esitellä omaa toimintaansa.

Uudistettu toimintamalli:

Kylätoiminta-avustuksiin liitettiin kyläsuunnitelman valmistelu. Se on toteutunut osittain. Myös koko avustusjärjestelmää muutettiin, mutta uudistus havaittiin toimimattomaksi ja avustusjärjestelmässä palattiin osin vanhaan malliin, mutta tarkennetuin hakukriteerein. Uudeksi hakukohteeksi tuli nuorten yrittäjyyskasvatus.

Yhdistyksiä tukemaan valmisteltiin Pälkäneen kunnan järjestöopas ja Tapahtumajärjestäjän ABC -opas.

Tavoite 2: Taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantaminen

Kulttuuria lähelle - hanke:

Hankkeessa toteutettiin Pälkäneen ja Kangasalan alueella yhteensä 17 eri tuotantoa, 102 eri tapahtumaa ja niihin osallistui 2265 osallistujaa.

Ikäihmisten kulttuurin saavutettavuuden yhtenä mahdollistajana on toimiva vapaaehtoistyön verkosto. Kulttuurin saavutettavuuden parantamiseksi Pälkäneen kunnan kotihoidon ja kerhotoiminnan piirissä oleville ikäihmisille tehtiin Kulttuuria lähelle -hankkeessa kysely heidän toiveistaan ja ajatuksistaan vapaaehtoistyöstä. Kyselyn toteuttivat kunnan kotihoidon ohjaajat. Kyselyssä haluttiin ensisijaisesti saada selville se, kaipaavatko ikäihmiset vapaaehtoista KulttuuriKaveria itselleen ja minkälaisella toimintatavalla. Kysely tehtiin nimettömänä. Kiinnostuneita mallille oli kuitenkin kyselyn vaiheessa ja otannalla sen verran vähän, ettei se aiheuttanut jatkotoimenpiteitä.

SuomiSata -juhluvuoden toteutus yhdessä kolmannen sektorin kanssa ja yhteistyön juurruttaminen myös tuleviin tapahtumiin.

Tavoite 3: Työllisyyden ja osallisuuden lisääminen

Starttipajalla työttömiä nuoria on ohjattu onnistuneesti eteenpäin. Tätä voidaan mitata työllisyysluvuilla ja aktiivointiasteilla.

Työllisyyden hoidon tavoitteeksi asetettiin työpaikkojen määrän kasvattaminen. Tämän toteutumista on erityisen vaikeaa kuvata. Samalla pitäisi tarkastella syntyneiden yritysten ja työpaikkojen määrää 2017-2020. Yhteistyö yrittäjäjärjestöjen kanssa on jatkuvaa.

Pälkäneen kunnan työttömyysaste on alle Pirkanmaan ja valtakunnan tason, ja alhaisin Etelä-Pirkanmaalla. Nuorisotyöttömyys on Pälkäneen kunnan alueella vähäistä. Palveluja pidempään työttöminä oleville on hyvin tarjolla.

3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Kuntalain (410/2015) mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla. Pälkäneellä pyritään luomaan puitteet, jotta kaikenikäisten kuntalaisten on mahdollista tehdä terveellisiä valintoja ja pitää hyvinvoinnistaan huolta.

Vuodesta 2019 alkaen maakunnat vastaavat kaikkien julkisten sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämisestä alueellaan. Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kuntien ja sote-alueiden yhteinen tehtävä. Vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säilyy kunnilla, koska hyvinvointi ja terveys ovat yhteydessä koulutukseen, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalveluihin, kaavoitukseen, liikennejärjestelyihin sekä moniin muihin kuntien hoitamiin tehtäviin. Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on ennen kaikkea ennaltaehkäisevää työtä. Erittäin tärkeää on, että jatkossa sote-alueilta saadaan kuntiin riittävästi asiantuntemusta kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työn tueksi.

Hyvinvointi koostuu useista eri osatekijöistä ja siksi terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyössä poikkihallinnollisella yhteistyöllä on suuri merkitys. Hyvinvoinnin ja terveyden näkökulman tulisi olla mukana kaikilla toimialoilla kaikissa asioissa.

Terveellisten elämäntapojen omaksuminen lähtee jo lapsuudesta. Siksi on erittäin tärkeää vaikuttaa jo varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta lähtien siihen, että terveyseroja ei pääse syntymään. Varhaiskasvatus, koulu, neuvola sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto tavoittavat käytännössä kaikki ikäryhmän lapset ja nuoret ja voivat edesauttaa terveellisten elintapojen omaksumista. Myös liikuntapalvelut, tekninen osasto ja kolmannen sektorin toimijat ovat tärkeitä terveellisten elintapojen mahdollistajia.

Myös pätkäeläisillä nuorilla on kouluterveyskyselyn perusteella todettu olevan moninaisia ongelmia. Pitkittyessään ongelmat pahenevat ja kasaantuvat, joten puheeksi ottaminen ja varhainen puuttuminen on ensiarvoisen tärkeää. Varhaiskasvatuksen ja koulujen henkilökunta on vanhempien tukena heidän kasvatustyössään. Kunnassa toimii myös moniammatillisia tiimejä, jotka tarjoavat asiantuntemusta ratkaisujen löytämiseen.

Työikäisten kohdalla huolestuttavaa on pitkäaikaistyöttömyys sekä yli 50-vuotiaiden työttömyys. Työttömyyden pitkittyessä on entistä vaikeampi työllistyä avoimille työmarkkinoille. Kuntouttava

työtoiminta ja palkkatuettu työllistäminen ovat keinoja ylläpitää ja kohentaa näiden ryhmien työ- ja toimintakykyä sekä lisätä sosiaalista osallisuutta. Kunnan työllisyyspalveluissa annetaan tukea ja neuvontaa jo työttömyyden alkaessa. Työllisyyttä pyritään lisäämään myös kehittämällä yhteistyötä elinkeinopalveluiden, työllisyyspalveluiden ja yrittäjäyhdistysten välillä.

Pälkäneellä sairastavuus on koko maata ajatellen keskimääräistä korkeammalla tasolla. Työikäisen väestön ns. elintasosairauksiin pystytään vaikuttamaan ennaltaehkäisevällä työllä esimerkiksi elintapaohjausta tehostamalla ja luomalla puitteet omaehtoiselle itsestä huolehtimiselle.

Myös ikäihmisten hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja omatoimisuuden ylläpidossa hyvät elintavat ovat ratkaisevia. Viihtyisä lähiympäristö motivoi myös ikäihmisiä liikkumaan, mikä voi estää liikkumisvaikeuksien kehittymistä, mutta auttaa myös sairauksien hallinnassa. Myös kulttuuriharrastukset lisäävät elämänsisältöä. Taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta tulisi parantaa viemällä ne osaksi ihmisten arkea huomioiden myös kylien asukkaat.

Väestö ikääntyy, ja terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaaminen on ensiarvoisen tärkeää. Palveluita kehittämällä ja iäkkäiden parissa toimivien osaamisen kehittämällä mahdollistetaan omassa kodissa asuminen mahdollisimman pitkään.

Kuntalaisten hyvinvointia ei voida kehittää pelkästään kunnan omilla toimenpiteillä, vaan siihen tarvitaan kuntalaisten omaa halua ja yhteistyötä myös paikallisten yhdistysten ja yritysten kanssa. Siksi asioita pyritään tekemään yhdessä ja kuunnellen palvelunkäyttäjien näkemyksiä ja kehittämisideoita.

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA 2021 - 2025

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteena on väestöryhmien välisten terveyserojen kaventaminen ja siten vaikuttaminen kustannuskehitykseen. Se konkretisoi kunnan terveyden edistämisen koordinaation painopisteet vuosille 2021–2025. Jokaiselle painopisteelle on koottu tavoitteita sekä näille toimenpiteitä, arvioita resurssitarpeiksi ja vastuutahoiksi sekä toteutumisen arviointimenettelyiksi. Nämä on esitetty luvussa 6 taulukkomuodossa.

Kangasalan kunta tuottaa Pälkäneen kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut yhteistoiminta-alueella vuoden 2022 loppuun asti. Vuoden 2023 alusta, sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät hyvinvointialueen järjestettäväksi. Uudistuksessa sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät hyvinvointialueiden järjestettäväksi mutta vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja tarveyden edistämisestä säilyy kunnilla. Edellytyksiä väestön hyvinvoinnille ja terveydelle luovat koulutus, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalvelut, kaavoitus, liikennejärjestelyt sekä monet muut kunnan tehtävät.

Kunnille otetaan vuoden 2023 alusta käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtiosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtiosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen.

Hyvinvointisuunnitelman valmistelussa on hyödynnetty Pirkanmaan alueellisen hyvinvointikertomuksen- ja suunnitelman aineistoa. Terveydenhuoltolaki (1326/2010) velvoittaa kunnan esittelemään valtuustolleen vähintään kerran valtuustokaudessa laajan hyvinvointikertomuksen, joka sisältää:

- katsauksen kuntalaisten hyvinvoinnista ja siihen vaikuttavista tekijöistä

- arvioinnin päättyvällä valtuustokaudella toteutuneesta hyvinvoinnin edistämistoiminnasta ja hyvinvointipolitiikasta

- suunnitelman alkavalle valtuustokaudelle kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä.

Pälkäneen kunnan hyvinvointisuunnitelman 2021-2025 painopisteiden valinta perustuu Pirkanmaan Alueellisen hyvinvointisuunnitelman ja Pälkäneen kuntastrategian linjauksiin sekä indikaattoritiedon antamaan tilannekuvaan Pälkäneen kunnan asukkaiden hyvinvoinnin nykytilasta.

4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Pälkäneen "kuntastrategia 2030" on hyväksytty kunnanvaltuustossa 7.12.2021. Pälkäneen kunnan keskeiset arvot ovat **avoimuus, yhteistyö ja vastuullisuus**.

Kuntastrategian linjaamat painopistekokonaisuudet ovat **hyvinvointi, elinvoima ja kestävä kehitys**. Pälkäneen kunnan tavoitteena on hyvinvoivat ja onnelliset asukkaat. Palveluita pyritään järjestämään hyvinvointivaikutuksia ennakkoiden ja syrjäytymistä ehkäisten. Palveluiden järjestämisessä huomioidaan haavoittuvassa asemassa olevat asukasryhmät. Kuntalaisia tuetaan ja kannustetaan aktiiviseen, hyvinvointia tukevaan elämäntapaan. Kunta tarjoaa liikunnan ja kulttuurin palveluita ja toimintaympäristöjä mahdollistamalla monipuolisen hyvinvoinnista huolehtimisen. Kunta toimii aktiivisessa vuorovaikutuksessa kuntalaisten kanssa niin kuntalais- ja kyläiltojen, kuulemistilaisuuksien kuin sähköisenkin vuorovaikutuksen osalta. Pälkäneellä edistetään digitaalisten palveluiden käyttöönottoa kuntalaisten hyvinvoinnin, kunnan elinvoiman ja kestävä kehityksen lisäämiseksi.

Tahtotila, jonka haluamme saavuttaa vuoteen 2030 mennessä on seuraava: Pälkäne on

elinvoimainen, vetovoimainen, turvallinen ja viihtyisä paikka elää. Pälkäne luo mahdollisuuden jokaisen henkilökohtaiselle onnellisuudelle.

5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Pirkanmaan aluellinen hyvinvointikertomus 2021-2024

Kuntastrategia (kv 7.12.2021)

Elinvoimastrategia 2016-2020 (kv 8.2.2016)

Pälkäneen kunnan kotouttamisohjelma 2022-2024 (kv 15.2.2022)

Vanhuspalvelujen kehittämissuunnitelma 2014-2020 (kv 28.8.2014)

Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2015-2020 (kv 11.2.2015)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2017-2020 (sisältyy hyvinvointikertomukseen)

Varhaiskasvatussuunnitelma

Pälkäneen varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnitelma

Esiopetussuunnitelma

Pälkäneen kunnan esiopetusyksiköiden oppilashuoltosuunnitelma

Opetussuunnitelma

Pälkäneen peruskoulujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Perusopetuksen oppilashuoltosuunnitelma

Lukion opiskelijahuoltosuunnitelma

Nuorisotyön perussuunnitelma

6 Hyvinvointisuunnitelma

Elintavoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
---------	----------------------------	-----------	-------------------

<p>Lisätään lasten, nuorten ja perheiden ruokailoa ja parannetaan ruokatottumuksia</p>	<p>Aamupala -kampanja: lasten ja nuorten ja heidän perheidensä kanssa työskentelevät kampanjoivat aamupalan syömisen tärkeydestä eri tilaisuuksissa. Kouluilla järjestetään aamupalakerhoja mahdollisuuksien ja resurssien mukaan.</p>	<p>Ruokahuollosta ja ravitsemusterapeutit a materiaalia. Oppilashuolto. Kerhorahat.</p>	<p>Kouluterveyskyselyssä aamupalan säännöllisesti syöneiden nuorten osuus kasvaa.</p>
	<p>Vanhempainilloissa ruokailun ja ravitsemuksen merkitys kärkeemmäksi. Ruokailu ja ravitsemus -kampanja perheille. Asia pidettävä esillä jatkuvasti. Nuorten itsensä osallistaminen kampanjan ideointiin.</p> <p>vastuutahot: Oppilaskunnat, nuorisovaltuusto, nuorisotoimi, varhaiskasvatus, oppilashuolto/oppilashuollosta vastaava, ruokahuolto</p>		<p>kouluterveyskysely, ruokahävikin määrä, ruokahuollon palautekysely</p>

Parannetaan ikäihmisten toimintakykyä	<p>esteettömien luontoreittien suunnittelu ja rakentaminen, ulkoilureittien varrelle penkkejä levähdystä varten</p> <p>vastuutahot: tekniset-, sivistys- ja elinvoimapalvelut</p>	Haetaan hankeavustusta (liikuntapaikkarakentaminen / AVI).	Toteutumisaste. Reitit käytössä ja penkit asennettu.
Edistetään kuntalaisten mielenterveyttä ja yksilön resilienssiä	<p>hyvinvointitaidot perusopetuksen kuntakohtaiseen tuntijakosuunnitelmaan</p> <p>vastuutaho: opetustoimi, sivistyslautakunta</p>	perusopetuksen tuntijako	perusopetuksen tuntijaon muutos
	<p>luonnossa liikkuminen / esteettömät reitit, luontokohteiden markkinointi ja kunnossapito</p> <p>vastuutahot: liikuntapalvelut, elinvoimapalvelut, tekniset palvelut</p>	luontoliikunta ja -matkailu kärkiteemaksi	
	Kostiakeskus: osallisuuden tukemisen -hanke (ESR)	yhteistyö srk:n kanssa	

Osallisuus ja vaikuttaminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Edistetään sosiaalista osallisuutta	Kostiakeskus: osallisuuden tukemisen -hanke (ESR)		
	Yhteisöllinen oppilashuoltotyö: yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen vastuutaho: opetustoimi	kouluvalmentaja, koulukuraattori, koulupsykologi, kuntouttava ryhmä (koulupudokkuuden ehkäisy)	kouluterveyskysely, ilmapiirikartoitukset
	Kulttuuriluotsi / -kaveri -toiminnan käynnistäminen (kulttuuripalvelut)	talousarvio / rahastot	Malli luotu ja toiminta käynnistynyt
Edistetään yhteiskehittämisen menetelmien käyttöä	osallisuusohjelman laatiminen: jatkuvuus ja systemaattisuus vastuutaho: HYTEryhmä		osallisuusohjelma valmis ja käytössä
	Kulttuurisuunnitelman laatiminen yhteistyössä 3. sektorin toimijoiden kanssa (kulttuuripalvelut)		suunnitelma valmis ja käytössä

Turvallinen elinympäristö

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit

Vähennetään lapsiperheiden eriarvoisuutta	koulujen kerhotoiminta, Harrastamisen Suomen malli vastuutaho: opetustoimi	kerhotoiminnan erityisavustus (Avi, OPH)	kerhotoiminnan määrä, palautekyselyt
	järjestöavustusten yhtenä jakokriteerinä kohtuulliset osallistumismaksut vastuutaho: kulttuuritoimi, liikuntatoimi		asia lisätty avustuskriteereihin
	kunnan järjestämä toiminta omakustannehintaan osallistujille		
	lukuresepti -toimintamallin käyttöönotto; vastuutaho: neuvola, kirjasto, kulttuuripalvelut		reseptien määrä
Edistetään lähiympäristön kehittämistä esteettömiksi ja turvallisiksi sekä liikkumiseen ja osallisuuteen kannustaviksi	esteettömät luontoreitit		
	valaistuksen parantaminen, penkit kävely- ja ulkoilureiteille vastuutaho: tekninen toimi		

	<p>koulumatkareittien turvallisuuden parantaminen, pusikoituneiden polkujen raivaaminen käyttöön > koulumatkareittien turvallisuus</p> <p>vastuutaho: opetustoimi, tekninen toimi, liikenneturvallisuustyöryhmä</p>		
Vähennetään päihdeongelmia	<p>ehkäisevä päihdetyö / määrittely, kuka tekee, mitä tekee, ohjelma</p> <p>vastuutaho: johtoryhmä, HYTEryhmä</p>		
	<p>koulujen ja nuorisotyön valistus, hyvinvointitaitojen opettaminen</p>		<p>tilaisuudet, tuntijako</p> <p>vastuutaho: opetustoimi</p>

Vaikuttavat palvelut

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
<p>Kehitetään asiakaspalautejärjestelmien / asiakaskokemusten tulosten hyödyntämistä</p>	<p>kuntalaiskysely, karttapohjainen kuntalaispalautejärjestelmä</p> <p>vastuutaho: yleishallinto, tekninentoimi</p>		

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

Hyväksytty valtuustossa osaksi toiminnan ja talouden strategista suunnittelua 13.12.2022.

7 Suunnitelman laatijat

Suunnitelman pohjana on käytetty Pirkanmaan alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman 2021-2024 linjaamia painopisteitä ja tavoitteita.

Suunnitelman ovat laatineet Pälkäneen kunnan HYTEryhmän jäsenet:

Andrejeff-Keränen, Kirsi, koulukuraattori

Apell, Harri, tekninen johtaja

Forsman, Juha, varhaiskasvatusjohtaja

Heinämäki, Matti, nuorisotyön koordinaattori

Joensuu, Tiina ruokapalveluesimies

Keskinen, Hanna, koulupsykologi

Ketola, Petri, liikuntakoordinaattori

Kiljunen, Jarmo, kouluvalmentaja

Kivinen, Tiina, sivistysjohtaja, HYTEryhmän puheenjohtaja

Kleemola, Emmi, Kostianvirran yhtenäiskoulun rehtori

Pyysalo, Marketta, kulttuurisuunnittelija

Raivio, Panu, työllisyyskoordinaattori

Virta, Elina, hyvinvointikoordinaattori, jopoluokan ohjaaja

8 Suunnitelman hyväksyminen

Kunnanvaltuusto 13.12.2022

Hyväksytty valtuustossa osaksi toiminnan ja talouden strategista suunnittelua 13.12.2022.